

19.10.2020 Dnro 373/54/2011

Jakelussa mainitut

Tarkastuskertomus 20/2015 Tutkimus ja kehittäminen kiinteistö- ja rakennuskluusterissa

Jälkiseurantaraportti

Valtiontalouden tarkastusvirasto on tehnyt vakiomenettelyn mukaisesti jälkiseurannan tuloksellisuus-tarkastuksesta Tutkimus ja kehittäminen kiinteistö- ja rakennuskluusterissa.

Jälkiseurantaraportissa selvitetään, miten tarkastuksen kohteena oleva asia on kehittynyt ja mihin toimiin tarkastuskertomuksessa annettujen suositusten ja kannanottojen perusteella on ryhdytty. Raportin tietoja hyödynnetään raportoitaaessa vuosittain eduskunnalle olennaisista tarkastushavainnoista sekä kohdennettaessa viraston tarkastustoimintaa.

1 Jälkiseurannan toteutus

Jälkiseurannassa selvitettiin, miten seuraavat suosituksissa esille nostetut asiat ovat toteutuneet tarkastuksen jälkeen:

1. Onko kiinteistö- ja rakennuskluusterin (KiRa-klusterin) tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio toiminnalle (TKI-toiminnalle) muotoiltu valtioneuvostotasolla uutta strategiaa tai toimintapolitiikkaa?
2. Onko valtio ottanut käyttöön keinoja, joilla pyritään lisäämään tutkimusta klusterissa?

Jälkiseurantaraportti perustuu kirjallisiin lähteisiin. Selvitys tehtiin käymällä läpi valtion talousarviot sekä valtioneuvoston hankkeet 2015–2020. Aineistosta selvitettiin KiRa-klusterin TKI-toiminnan rahoitukseen ja yritystoiminnan verotukseen liittyvät päätökset.

2 Jälkiseurannan havainnot

Jälkiseurannassa havaittiin, että kumpikaan seurattava asia ei ole toteutunut. Valtioneuvostotasolla ei ole laadittu strategiaa tai toimintapolitiikkaa, joka koskisi kiinteistö- ja rakennusalaa kokonaisuutena. Valtio ei ole myöskään toteuttanut toimia, jotka lisäisivät erityisesti kiinteistö- ja rakennusalan tutkimusta.

Tarkastuksessa havaittiin, että kiinteistö- ja rakennusalan ongelmana on heikko tuottavuuskehitys ja siihen liittyen pieni tutkimuspanostus uuden kehittämiseen. Alalla on nojattu vahvasti perinteeseen. Vaikka tarkastuksen suositukset eivät ole toteutuneet, jälkiseurannassa tarkasteltiin niitä sivuavia ja mahdollisesti niitä tukevia seikkoja. Tämä johtuu siitä, että tarkastuksen havainnot ja niiden perusteella annetut suositukset ovat edelleen valideja.

Valtioneuvoston hankerekisterissä hakusanalla rakentaminen löytyy 49 hanketta. Niistä seuraavat liittyvät tavalla tai toisella tutkimus-, kehittämis- tai innovointitoimintaan rakentamisessa:

- Terveet tilat 2028 -ohjelma (<https://vnk.fi/terveet-tilat-2028>). Hankkeessa etsitään keinoja julkisten rakennusten sisäilmaongelmien korjaamiseen.
- Maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistus (<https://mrluudistus.fi/>). Hanke ei suoraan liity TKI-toimintaan, mutta sen tavoitteena on, että uusia innovaatioita voitaisiin kokeilla ja ottaa käyttöön rakentamisessa aiempaa paremmin.

- RYHTI-hanke, jossa kehitetään uusi rakennetun ympäristön tietojärjestelmä, on suunnitteilla. Hankkeen tavoitteena on yksi tietojärjestelmä, yhden luukun periaate ja sujuvampi lupaprosessi rakentamisessa. Hanke liittyy maankäyttö- ja rakennuslain uudistamiseen.

Pääministeri Marinin hallitusohjelmassa kiinteistö- ja rakennusala näkyy hallituksen asuntopolitiikassa ja ympäristöpolitiikassa:

- Asuntopolitiikassa on tavoitteita hiilijalanjäljen pienentämiseksi ja rakentamisen laadun parantamiseksi. Tavoitteena on myös lisätä puun käyttöä rakentamisessa. Tärkein keino tavoitteiden saavuttamiseksi on maankäyttö- ja rakennuslain uudistaminen. Puurakentamiseen ehdotetaan lisättäväksi korotettuja ARA-tukia ja julkisessa rakentamisessa kannustetaan suosimaan puuta.
- Hallitusohjelman tutkimusta koskeissa kirjauksissa KiRa-klusteria ei erikseen mainita, mutta sitä koskevat esimerkiksi tutkimukselle yleisesti asetetut kansainvälistymisen tavoitteet.
- Koronan vuoksi myös tutkimuksen rahoitusta on lisätty. Suomen Akatemian lisärahoitus on kohdistettu kumppaniverkoston luontiin; kiinteistö- ja rakennusallalla yritysten ja tutkimuksen yhteistyö on tärkeässä roolissa.

Yhtenäistä tutkimusstrategiaa tai toimintapolitiikkaa ei ole valtioneuvostossa luotu. Valtioneuvosto on tutkimus- ja selvitystoiminnassa hankkinut selvityksen rakennusalan kilpailukyvystä ja rakentamisen laadusta (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-926-4>). Siinä havaittiin, että vaikka itse rakentamisen tuottavuuskehitys on ollut lähellä nollaa 2000-luvulla, on tuottavuus kehittynyt suotuisasti muissa rakentamiseen liittyvissä toiminnoissa. Tutkimuksen mukaan yksi keino parantaa tilannetta on suunnata julkisen sektorin hankkeita innovatiivisemmin. Myös koulutuksen kansainvälistäminen nähdään yhdeksi keinoksi kehittää alaa.

Yrityksillä on laaja yhteinen tutkimushanke yhdessä Aalto-yliopiston kanssa, Building 2030 (<https://www.aalto.fi/fi/building-2030>). Projekti tähtää innovatiiviseen rakentamiseen ja tuottavuuden parantamiseen. Rahoituksen kokonaismäärästä tai mahdollisesta tutkimuksen lisäämisestä ei ole tietoa.

Talousarvioissa ei ole lisäpanostuksia kiinteistö- ja rakennusalan tutkimukseen.

3 Yhteenveto ja jatkotoimet

Tutkimus ja kehittäminen kiinteistö- ja rakennusklusterissa -tarkastuksessa vuonna 2015 havaittiin, että kiinteistö- ja rakennusallalla tutkimukseen panostetaan vähän ja että tuottavuuskehitys alalla on heikko. Nämä havainnot kuvaavat tilannetta edelleen. Kiinteistö- ja rakennusklusterin kehittämiseksi ei ole laadittu strategiaa tai toimenpideohjelmia. Myöskään muita alan tutkimus- ja kehitystoimintaa vahvistavia toimenpiteitä ei ole toteutettu eikä rahoitusta ole olennaisesti lisätty.

Näköpiirissä on kuitenkin hankkeita ja aloitteita, jotka toteutuessaan vievät kehitystä tarkastusviraston suositusten suuntaan. Maankäyttö- ja rakennuslain uudistus on merkittävä muutoksen mahdollistaja. Lakiuudistuksella pyritään mahdollistamaan innovaatioita ja parantamaan tuottavuuskehitystä. Valtion toimet painottuvat ympäristöpolitiikkaan ja siihen, että rakentamisen ja maankäytön hiilijalanjälkeä pienennetään: toimilla pyritään tiivistämään maankäyttöä ja edistämään julkista ja kevyttä liikennettä. Rakentamisessa suositaan puurakentamista, mikä voi tuoda uusia innovaatioita. Muuten kehitystyössä keskitytään poistamaan sisäilmaongelmia muun muassa rakentamisen laatua parantamalla.

Valtioneuvoston tilaamassa rakennusalan kilpailukykyä ja laatua koskeneessa selvityksessä yhdeksi kehittämiskeinoksi nähtiin julkisen rakennushankkeiden suuntaaminen enemmän innovaatioita tukevaksi.

Heli Mikkelä
johtaja, Kestävä hallinnon kehittäminen

Visa Paajanen
tuloksellisuustarkastusneuvos

JAKELU valtioneuvoston kanslia
ympäristöministeriö